

Cumhuriyet Arşivi Belgelerine Göre Türkiye-Meksika İlişkileri

Prof. Dr. Mehmet TEMEL
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
mtemel@mu.edu.tr

Öz

Kuzey Amerika ülkesi Meksika'nın Türkiye ile ilişkileri Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. Osmanlı Devleti ile Meksika arasında 1866 yılında Dostluk ve Ticaret Antlaşması, 1910 yılında Konsolosluk Protokolü imzalanmıştır.

Cumhuriyet döneminde Türkiye ile Meksika arasındaki resmi ilişkiler 25 Mayıs 1927 tarihinde Dostluk Antlaşması imzalanmasıyla başlamış, bu antlaşmanın ardından karşılıklı olarak konsolos ve elçi atamaları yapılmıştır. Türkiye, 1947 yılına kadar Washington Büyükelçilerini Türkiye'nin Meksika Elçiliği görevini de yürütmekle görevlendirmiştir. 1959 yılında Ortaelçilikler karşılıklı olarak Büyükelçiliğe yükseltilmiştir. "Gelişme Yolundaki Ülkelerarası Ticaret Müzakerelerine Dair Protokol ve Ekleri"nin 29 Ağustos 1974 tarihinden itibaren iki ülke arasında yürürlüğe konulmasının ardından vize muafiyeti, ekonomi, ticaret, eğitim ve sağlık alanlarında işbirliği antlaşmaları imzalanarak karşılıklı ilişkiler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meksika, Türkiye Cumhuriyeti, Dostluk Antlaşması, Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması, Latin Amerika.

Turkish-Mexican Relationships According to Documents in the Archives of the Republic

Abstract

North American country Mexico's relations with Turkey extend to the Ottoman period. The Treaty of Friendship and Commerce was signed between the Ottoman State and Mexico in 1866 and the Consulate Protocol in 1910.

Official relations between Turkey and Mexico in the Republican era began on May 25, 1927 with the signing of the Friendship Treaty, after which consul and ambassador appointments were made mutually. Until 1947, Turkey commissioned Washington Ambassadors to carry out the duties of Turkey's Mexican Embassy. In 1959, diplomatic

relations were mutually raised to the ambassadorship. After putting the Protocols and Annexes on International Trade between the developing countries on August 29, 1974, a series of cooperation agreements in the fields of visa exemption, economy, trade, education and health were signed and mutual relations were developed.

Key Words: Mexico, Turkish Republic, Friendship Treaty, Commercial and Economic Cooperation Agreement, Latin America.

Giriş

Aztek ve Maya uygarlıklarının hüküm sürdüğü coğrafyada bugün yaklaşık 130 milyon nüfusu, 1.964.375 km²'lik toprağı bulunan Meksika Birleşik Devletleri'nin geçmişi, MÖ. 8000'li yıllara kadar uzanmaktadır. Ancak MS. XV. yüzyıl öncesine kadar süregelen küçük krallıklar dönemi hariç tutulduğunda gerçek bir imparatorluk haline gelişi XV. yüzyılı bulmuştur. XVI. yüzyılda en parlak dönemini yaşayan Meksika, XVII. yüzyıldan itibaren İspanyol egemenliğine girmiş, yaklaşık 300 yıl süren bu dönem de 1821 Eylül'ünde İspanya'nın son Meksika Genel Valisi Juan O'Donoju O'Ryan'ın bağımsızlık belgesini imzalamasıyla sona ermiştir¹.

Meksika, XIX. yüzyılın ikinci yarısında topraklarının büyük bir kısmını Amerika Birleşik Devletlerine bırakmak zorunda kaldığı Amerikan savaşından sonra bir dizi siyasi, ekonomik ve sosyal krizle karşılaşmıştır. Günümüzde federal hükümet sistemiyle yönetilen bu Kuzey Amerika ülkesi bunalımlı dönemleri geride bırakarak dünya ekonomisinde 15., Latin Amerika ülkeleri arasında 2. sıraya yükselmiştir.²

Meksika'nın, Türkiye ile ilişkilerinin tarihi XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzandığından bu çalışmada Osmanlı dönemi ilişkilerine kısaca değinildikten sonra Cumhuriyet dönemi ilişkileri üzerinde durulacaktır.

Osmanlı Devleti ile Meksika arasında imzalanıp 4 Eylül 1865 tarihinde yürürlüğe giren ve iki ülke arasında bir dostluk ve ticaret antlaşması

¹ Meksika'nın tarihi hakkında bilgi için bkz. Erkan Yurtaydın, "Osmanlı İmparatorluğu İle Meksika İlişkilerinin Başlangıcı", Mehmet Necati Kutlu ve diğerleri...*Osmanlı İmparatorluğu-Latin Amerika (Başlangıç Dönemi)*, Ankara, 2012, s.120-122.

² Işık Özel, "Ekonomik Küreselleşme Sürecinde Türkiye-Meksika İlişkileri", *Analiz*, (Şubat 2015), Sayı, 116, s.8. http://file.setav.org/Files/Pdf/20150210115921_turkiye-meksika-iliskileri-pdf.

imzalanıncaya kadar ikili ilişkilerin geliştirilmesini içeren 3 maddelik mazbata ilk resmi antlaşmayı oluşturmuştur. Meksika Ortaelçisi General Leonardo Marquez ile Osmanlı Hariciye Nazırı Mehmet Emin Âli Paşa'nın imzalamış oldukları bu belgede, Meksika'nın Osmanlı Devleti'nde diplomatik temsilcilikler açabilmesi, kutsal topraklara gelmek isteyen Meksikalı ruhban ve ziyaretçilerin Avrupa uyrukluların sahip olduğu koruma ve muamelelerden yararlanabilmeleri, Osmanlı ülkesinde ikamet edecek Meksika uyrukluların en çok gözetilen ulus statüsü tanınan diğer ülkelerin uyruklarına tanınan haklardan yararlanacakları ve aynı seviyede tutulacakları öngörülmüştü³.

Mazbata ve bazı Osmanlı şehirlerine konsolos atama sürecini 6 Mayıs 1866 tarihinde imzalanan 30 maddelik *Dostluk, Ticaret ve Seyr-ü Sefâin Antlaşması*⁴ ile eski antlaşmaların tanıdığı hak ve ayrıcalıkları içermeyen, kapitülasyonlardan arınmış, devletler genel hukuku ve müteakabiliyet esasları çerçevesinde 23 Aralık 1910 tarihinde Roma'da imzalanmış olan 4 maddelik *Konsolosluk Protokolü* izlemiştir⁵.

Yukarıda da ifade edildiği gibi özellikle XX. yüzyılın başlarında iç karışıklık, ihtilal ve siyasi krizlerle karşı karşıya kalan Meksika'da bozulan istikrar, bu ülkedeki Osmanlı uyrukluların da zarar görmesine neden olmuş, ölen, yararlanan ve zarar gören Osmanlı uyrukluların zararlarının tazmin edilmesi talebi ihtilal hükümetleri tarafından reddedilince Osmanlı Hükümeti Meksika'daki uyruklarının korunması sorumluluğunu 1913 yılından itibaren Meksika'daki Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği'ne havale etmiştir⁶.

1911-1924 yılları arası 13 yıllık dönemde askeri darbeler nedeniyle 6 devlet başkanının değiştiği dikkate alındığında Cumhuriyet'e kadar olan süreçte Osmanlı padişahıyla Meksika devlet başkanları arasında karşılıklı olarak

³ Mehmet Temel, *XIX. ve XX. Yüzyılda Osmanlı-Latin Amerika İlişkileri*, İstanbul, 2004, s.50-51.

⁴ Osmanlı-Meksika Dostluk, Ticaret ve Seyr-ü Sefâin Antlaşması'nın metni için bkz. Temel, *a.g.e.*, s.52-60.

⁵ Osmanlı-Meksika Konsolosluk Protokolü'nün metni için bkz. Temel, *a.g.e.*, s.62-66.

⁶ Temel, *a.g.e.*, s.66-67.

gönderilen kutlama namelerinin dışında kayda değer ilişkilerin geliştirildiğini ifade edebilmek mümkün değildir⁷.

Dış politikasında kuruluşundan itibaren tam bağımsızlık ve barış ilkesini benimseyen Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Lozan Antlaşması'ndan sonra uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmaya yönelik politikalar izlemiştir. Başta komşu ülkeler olmak üzere dünyada birçok ülke ile ulusal sınırlara, egemenliğe saygı ve tam karşılıklılık ilkesi çerçevesinde diplomatik, siyasi, ekonomik, kültürel, askeri ilişkilerini geliştirmiş, antlaşmalar imzalamış ve uluslararası örgütlere üye olmuştur. Kuzey Amerika ülkesi Meksika da Türkiye'nin kuruluşunun ilk yıllarından itibaren ilişki kurduğu ülkelerden biridir.

1. Diplomatik ve Siyasi İlişkiler

a. Muhâdenet Muâhedenâmesi (Dostluk Antlaşması)

Türkiye Cumhuriyeti, Lozan Antlaşması'ndan itibaren birçok ülke ile bir dizi oturma, ticaret, uyruklu ve dostluk sözleşmeleri imzalayarak bu ülkelere işgüder, konsolos, elçi atamış, sözleşme imzalanan ülkelerin diplomatik temsilcileri de Türkiye'ye güven mektuplarını sunmaya başlamışlardır. Latin Amerika ülkelerinden Şili ve Arjantin'le 1926 yılında imzalanan Dostluk Antlaşmaları'nın⁸ ardından Meksika ile de imzalanması gündeme gelince, Roma Büyükelçisi Suat Bey'e Türkiye Cumhuriyeti ile Meksika arasında dostluk antlaşması imzalanması için Bakanlar Kurulu tarafından 10 Nisan 1927 tarihinde müzakere ve imza yetkisi verilmiştir⁹.

Türkiye-Meksika Dostluk Antlaşması, 25 Mayıs 1927 tarihinde Roma'da Türkiye adına İtalya Büyükelçisi Suat Bey'le, Meksika adına Meksika'nın İtalya Ortaelçisi Dr. Carlos Puig Casauranc tarafından imzalanmıştır.

⁷ Temel, *a.g.e.*, s.67-68. Osmanlı-Meksika ilişkilerine dair ayrıntılı bilgi için bkz. Temel, *a.g.e.*, s.49-68; Yurtaydın, *a.g.m.*, s.119-127.

⁸ İsmail Soysal, *Tarihçeleri ve Açıklamaları İle Birlikte Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları I. Cilt (1920-1945)*, TTK Yay., Ankara, 1989,s. 249.

⁹ BCA, 30.18.01/23.21.18, (*Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Bakanlar Kurulu Kararları, 1920-1975*).

3 maddelik Dostluk Antlaşması'nın girişinde, Türkiye ve Meksika arasında samimi dostluk bağları kurmak ve güçlendirmek arzusunun bulunduğu ifade edildikten sonra, bu ilişkilerin her iki milletin ümran ve refahının artmasına hizmet edeceğine inanıldığına dikkat çekilmiştir.

Birinci maddede, iki ülke ve uyrukları arasında bundan böyle bozulmayacak bir barış, samimi ve sürekli bir dostluğun mevcut olacağı,

İkinci maddede, iki ülke arasında siyasi ilişkilerin ve şebenderliklerin kurulmasında devletler hukuku esaslarına uygun davranılmasında mutabık kalındığı, her birinin diploması ve şebenderlik mümessillerinin mütakabiliyet ve devletler genel hukuku ilkeleri çerçevesinde belirleneceği,

Üçüncü maddede de, muahedenamenin tasdik edilerek süratle Roma'da teati edilmesi ve teatiden 15 gün sonra yürürlüğe girmesi hükmolunmuştur.

Dostluk Antlaşması'nın onayı için 16 Kasım 1927 tarihinde TBMM'nde kanun layihası hazırlanmış¹⁰, 5 Ocak 1928 tarihinde de 1194 sayılı kanunla kabul ve tasdik edilmiştir¹¹.

b. Konsolos ve Elçi Atamaları

Meksika, Dostluk Antlaşması'nın onaylanmasının hemen ardından Alman asıllı Baron Rudolf Sebottendorf'u konsolos olarak atamış¹², Türkiye ise 1930 yılından başlamak üzere 1947 yılına kadar Washington Büyükelçilerini aynı zamanda Meksika Elçiliği görevini de yürütmek üzere görevlendirmiştir.

¹⁰ BCA, 30.18.01/26.62.17.

¹¹ *Resmi Gazete*, 12 Kanun-u sâni 1928, Sayı, 786, s.4927-4928.

¹² Alman asıllı Baron Rudolf Sebottendorf'un konsolos olarak atanması, I. Dünya Savaşı yıllarından itibaren dostane bir şekilde seyreden Meksika-Alman ilişkilerinin bir yansıması olsa gerektir. ABD'ne kaptırdığı topraklar nedeniyle bu ülke ile ilişkileri iyi olmayan Meksika, ABD Almanya'ya karşı savaşa katılırsa Alman ittifakına girecek, Almanya'dan ekonomik yardım alacak ve ABD'ne ait Teksas, Yeni Meksiko ve Arizona eyaletleri de Meksika'ya verilecekti. Meksika buna karşılık Japonya ile Almanya arasında aracılık yaparak ABD'ne karşı bir Japonya-Meksika-Almanya ittifakının kurulmasını sağlayacaktı. Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi (Cilt1-2:1914-1995)*, İstanbul, 2005, s.133.

Konsolos Sebottendorf, göreve başladıktan bir süre sonra 5 Mart 1928 tarihinde Başbakanlığa bir teklif metni sunarak Alman İktisat Meclisi Wirtschaftsrat nezdinde yapılan girişimler sonucu Rusya'ya tahsis edilmiş olan krediler gibi, Türkiye'ye de şimendifer, liman işleri ve sanayi ürünleri alımında kullanılmak üzere 75 milyon marklık kredi tahsis edilebileceğini bildirmiştir. Konsolosun, teklif metninde 3 veya 5 yıl için verilebilecek olan kredinin şimendifer ve liman işleri inşaatı müstesna olmak üzere kullanılabileceği alan, iş ve sektörler de şu şekilde belirtilmiştir.

1. Lokomotif, vagon, şimendifer işaret alet ve edevatı ve bilumum şimendifer malzemesi,
2. Ziraat makineleri, traktör,
3. Bilumum fabrika makineleri, mensucat ve matbaa makineleri,
4. Çelik ve demir izabesine mahsus ocaklar “Hochöfen”, demir köprü,
5. Yük otomobilleri,
6. Demir, çelik vs. her türlü alet ve edevat (kazma, kürek, balta, diş, tıbbiye vs. ile ilgili her türlü alet ve edevat),
7. Bilumum demir borular,
8. İspirto vs. fabrikalarına gerekli makineler,
9. Silah müstesna olmak üzere her türlü askeri teçhizat.

Konsolos, teklif metninde talep edildiği takdirde Başbakanlığa bu konuda ayrıntılı bilgi verebileceğini ifade ettikten sonra, fabrikalar kurulması için Ankara'da bulunan Felemenkli sermayedarlarla görüşmeleri esnasında sermayedar Burgheim'in vefatı üzerine ertelenmiş olan işlerin takibi için Felemenk'e gideceğini, yokluğunda vuku bulacak herhangi bir Başbakanlık emrinin, İstanbul'da vekil bıraktığı ve Galata Balık pazarında Yeni Cami bitişiğindeki 2 numarada Abacızade Şükrü hanesinde ikamet eden Emekli Erkân-ı Harbiye Miralayı Mehmet Şükrü Bey'e iletilebileceğini bildirmiştir¹³.

Konsolosun teklif mektubu değerlendirilmek üzere Maliye Vekâleti'ne havale edilmiş, Maliye Vekâleti de teklifi inceleyip değerlendirdikten sonra

¹³ BCA, 30.10/207.412.10, Lef.1, (*Başbakanlık Muamelât Genel Müdürlüğü Evrakı 1920-1951*).

Başbakanlığa göndermiş olduğu 19 Mayıs 1928 tarihli cevabi yazısında işle ilgilenen vekâletler tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra uygun mali şartlar dâhilinde görüşmelere başlanmasında Hazinece herhangi bir sakınca olmadığı görüşünü bildirmiştir¹⁴.

Konsolosluk görevinden önce ve sonra uzun yıllar Türkiye’de yaşamış olan Sebottendorf’dan sonra Meksika’nın 1935 yılı Ekim ayında Türkiye’ye atadığı diğer bir diplomat da Ortaelçi General Manuel Perez Trevino’dur. Trevino, 1890 yılında Meksika Piedras Negras Coahuila’da doğmuş ve Meksika Üniversitesi’nden mühendis olarak mezun olmuştur. 1913 yılında ihtilal ordusuna gönüllü olarak yazılmış, 1921 yılında Başkan Alvaro Ohregon’un yaverliğinde bulunmuş, 1924 yılında da Ticaret ve Sanayi Nazırı olmuştur. 1926-1929 yılları arasında Coahuila Valiliğinde bulunduktan sonra 1930 yılında Milli İhtilal Partisi’nin başkanlığına seçilmiş, M. Ortiz Rubio’nun Başkanlığı zamanında 1931 yılında Ziraat Nazırlığına getirilmiştir. Ankara Elçiliği ile birlikte Madrid Büyükelçiliği görevini de yürütmüştür¹⁵.

Ortaelçi Vedit Uzgören’in 1947 yılında Meksika’ya Ortaelçi atanmasına kadar doğrudan elçi görevlendirmeyen Türk Hükümeti’nin 7.6.1931 tarihinde görevlendirdiği ilk elçi Washington Büyükelçisi Muhtar Bey idi. Muhtar Bey, her iki görevi uhdesinde bulunduracaktı. Meksika’da itimatnamesini sunduktan sonra tekrar Washington’a dönecek, her icap ettiğinde Vekâlet’e bilgi vererek Meksika’ya gidecek ve bir süre orada kaldıktan sonra tekrar Washington’daki görevine dönecektir¹⁶.

Muhtar Bey’in Washington’daki görevinin sona ermesinden sonra yerine atanan Mehmet Münir Bey de yine Bakanlar Kurulu’nun 3.4.1934 tarihli kararıyla Meksika’da Türkiye Cumhuriyeti’ni temsil etmek üzere görevlendirilmiştir¹⁷.

¹⁴ BCA, 30.10/207.412.10, Lef.2.

¹⁵ BCA; 30.10/131.938.4.

¹⁶ BCA, 30.18.01.02/20.40.7.

¹⁷ BCA, 30.18.01.02/43.17.11.

Meksika Cumhurbaşkanı General Rodrigs'e 12 Ekim 1934 tarihinde itimatnamesini sunan Mehmet Münir Bey, Cumhurbaşkanı, Hariciye Nazırı Sinyor Manuel Puig Casaurac ve Teşrifat Genel Müdürü Sinyor Gonzales ile yaptığı görüşmelerin ardından 19 Ekim'de kordiplomatik için verilen yemeğe katılmış, 26 Ekim'de de Washington'a dönmüştür. Washington'a döndükten sonra Meksiko-City'deki görüşme ve izlenimleri hakkında 30 Ekim 1934 tarih ve 3181/2050 no'lu bir rapor hazırlayarak Hariciye Vekâleti'ne göndermiştir.

Büyükelçi, raporunun girişinde Meksika Cumhurbaşkanı'nın kendisini Türkçe ismi Çapul Tepe olan bir mahalde bulunan sarayında kabul ettiğini, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e selam ve temenniyatını bildirmeleri ricasında bulunduğunu belirttiikten sonra Cumhurbaşkanına Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin, iki ülke arasındaki ilişkileri teyit ve ticari bir mübadele tesis etmek istediğini, Meksika'daki görevinin sırf dekoratif bir mahiyette kalmayarak olumlu ve yararlı sonuçlar ortaya çıkarabilmek için özel bir itina ile çalışacağını ifade etmiştir.

Elçi raporunda, Hariciye Nazırı ile Meksika'ya giriş yapan Suriyeli, Lübnanlı, Ermeni, Arap ve Türklerle ilgili görüşme yaptığını, Meksika'da hiçbir Türk'e tesadüf etmediği halde Türk adı altında eski Osmanlı İmparatorluğu topraklarından bazı Suriyeli, Arap, Ermeni ve Yahudi'nin bulunmakta olduğunu, bunların Türklükle ilgilerinin olmadığını, çok eski bir uygarlık ve tarihe sahip olan Türklerin her yerde gayet hürmetle kabul edildiğini ifade ettikten sonra Türk Hükümetini rencide edecek davranışlara karşı duyarlı olunması talebini bildirdiğini, Hariciye Nazırının da Meksika'ya giriş ve ikamet hususunda idari memurların arzu edilmeyen durumlara neden olduklarını, konuyu Dâhiliye'ye iletip gerekli önlemlerin alınmasını isteyeceklerini dile getirdiğini belirtmiştir.

Raporun devamında Hariciye Nazırıyla ekonomik ve kültürel konularda yapılan görüşmelere yer verilmiştir. Mehmet Münir Bey, Meksika Hariciye Nazırından iktisadi politikaları ve devletlerle yaptıkları ticaret sözleşmeleri sistemi hakkında da bilgi istediğini belirttiikten sonra Nazırın, Meksika hükümetinin, kontenjan ve yasakların mevcut olmadığı genel bir gümrük tarifesinin yürürlükte olduğunu, İtalya ile küçük bir itilâfname yaptıklarını, Fransa ile henüz yapamadıklarını, Amerika Birleşik Devletleriyle yakında

yapmayı ümit ettiklerini, diğer devletlerle ayrıca bir uzlaşma mevcut olmadığını ifade ettiğini bildirmektedir.

Münir Bey raporunda, Nazıra ileride Türkiye ile de yapılacak bir itilâfname akdinin iki ülke arasında arzu edilen mübadelenin tesis ve tanzimine hizmet edeceğini ifade ettikten sonra Meksika'nın kalkınma çabaları, siyasi anlayışı ve kültürel konulara ilişkin gözlem ve izlenimleri hakkında şu bilgileri vermektedir:

“...İhtilalcı Sosyalist Fırkası'nın yegâne siyasi parti olarak hâkim olduğu bu memlekette yerli sanayinin inkişafı ve ecnebi sermaye ve teşebbüsünün nüfuzlarından kurtulmaya çalışılmakta olduğunu ve bu cümleden olarak büyük arazi sahibi olan ecnebilerin elindeki toprakları istimlâk ve yerlilere tevzi etmekte olduklarını müşahede ettim. Kendileriyle temas ettiğim ecnebi sefirlerle ve bu meyanda acizlerini suret-i mahsüsada davet eden Amerika'nın sabık Bahriye Nazırı Mr. Daniels ile vaki olan mükâlemelerimde çok büyük menâbi-i serveti ihtiva etmekte olan bu memleketin teşebbüsat-ı hâzırasından mühim neticeler elde etmeleri memul olduğu kanaatini beslediklerine muttali oldum.

İhtilallere çok maruz ve müsait olan bu memlekette hiçbir serveti olmayan bir takım zevatın iş başına geçtikten sonra az zaman zarfında inanılmayacak kadar büyük servetler iddihar ve bunların tesiriyle bir takım taraftarlar ve nüfuzlar elde ettikleri rivayet edilmekte olup bu ahvalin idare makinesi üzerinde vücuda getireceği menfi tesirler melhuz olan inkişafı belki biraz geciktirebilecektir. Mahaza hayli mühim sanayi tesis etmekte ve dâhilde yetiştirilen emtia yüksek gümrük tarifeleriyle himaye edilmektedir. Bu meyanda deri sanayi son zamanlarda hayli ilerlemiş olup Amerika'ya bile kundura ihraç etmeye başlamışlardır.”¹⁸

Meksika ile yapılabilecek ticarete ilişkin görüşlerin de yer aldığı raporda büyükelçi tütüne karşı kahve mübadelesi tesis edilmesini ve palamut ihracatını önererek şu görüşlere yer vermektedir:

“...Meksika kahvelerinin cins itibarıyla Cenûbi Amerika kahvelerine faik olması bu mübadeleyi teşvik edebilecek istidatta görülmektedir. Meksika'da

¹⁸ BCA, 30.10/267.802.28.

sigara imalinde Türk tütünlerinin kullanılması hakkında mümkün olduğu kadar propaganda yaptım. Amerika Birleşik Hükümetlerinde dahi tütün yetişmesine rağmen sigaralarının kalitesini yükseltmek için her sene milyonlarca kilo Türk tütünü satın aldıklarını söyledim. Bazı tüccarlar kendilerine adresini verdiğim Türk İhracat Ofisinden birer miktar tütün numunesi isteyeceklerdir.

Bundan başka deri sanayi için palamutlarımızın da çok miktarda istimal edilebilmesi melhuzdur. Bu mahsulden Avrupa'nın muhtelif yerlerine senevi hayli miktarda ihracat yaptığımızı, palamutla terbiye edilen derilerin diğerlerine faik olduğunu da naklettim. Bundan da numune isteyeceklerdir. Ancak palamutla terbiye usulü bunlarca malum olmadığından aynı zamanda derinin palamutla ne şekilde terbiye edildiğine dair muhtasar bir tarifename gönderilmesi de çok muvafıktır. Bu noktaların İktisat Vekâleti'ne bildirilmesini rica ederim."¹⁹

Raporunun son kısmında kültürel konulara da değinen Mehmet Münir Bey, Meksika'nın eski halkının medeniyetinin Türkiye'yi de ilgilendirecek mahiyette olduğuna dikkat çekerek dildeki benzerlikler hakkında şu tespitlere yer vermektedir:

"... Teşrifat Müdür-ü Umumisi ile Reisicumhur sarayına giderken bu sarayın ne semtte olduğunu sual ettim. (Çapul Tepe) dir dedi. Tepenin manasını sordum, yüksek bir mahaldir dedi. Tebessüm ettim, neden dolayı tebessüm ettiğimi sual etti. Reis-i cumhurunuz bir Türk mahallesinde oturmaktadır dedim ve Türkiye'de ve Çin'e kadar Türklerle meskûn olan büyük kıtada aynı isimli birçok yerler mevcut olduğunu ve kendimin de İstanbul'da böyle tepe ismini taşıyan bir yerde doğmuş olduğumu naklettim. Türklerle Meksikalıların hiçbir garabetine inanmayan bu zat ve aynı hadiseyi naklettiğim Hariciye Nazırı ne kadar mütehayyir oldu ise ben de onlar kadar taaccüp ettim. Bilahare müze kütüphanesinde icra ettiğim tetkikatta (Maya) lisanından birçok Türkçe kelimeler bulunduğunu ve (Astek) lügatinde ise yine birkaç tane Türkçe kelimenin mevcudiyetini müşahede ettim. Müzede gördüğüm eserden güç hal ile

¹⁹ BCA, 30.10/267.802.28.

bulabildiğim eski bir nüshayı Meksika lisaniyatına dair diğer bazı eserlerle birlikte Reiscumhurumuz hazretlerine takdim ettim”²⁰.

Büyükelçi raporunu, ticari ilişkiler tesis etmek ve kültürel alanlarda incelemeler yapabilmek için Meksika’daki görevinin düzenli bir şekilde konulmasının yararlı olacağı kanısında olduğunu belirterek şöyle sona erdirmiştir:

“ *Tropikal olmasına rağmen 2400 metre irtifaında bulunan bu şehirde yaz ve kış hava gayet mutedil olduğu cihetle yazın Washington’da oturulamayan aylarda Meksika’da çalışılması Amerika’da diğer sefareter gibi sayfiyeye gitmek külfetinden bizi kurtarabilecek ve bu takdirde senede iki üç ay Meksika’da bulunmak imkânı hâsıl olabilecektir. Bu tarz masraf itibarıyla da sayfiyeye gidildiği takdirdekinden de pek fazla bir masrafı mucip olmayacaktır. Bu sene, yazın hayli ilerlemiş bir mevsiminde Washington’a gelmiş olmaklığıma rağmen burada kalabilmek pek müşkül olmuştur. Ancak Meksika’daki faaliyeti daimi bir şekilde koyabilmek için senede birkaç ay oraya gidilmekle beraber işlerimizi ve faaliyetimizi takip için fahri bir genel konsolos tayini de pek lüzumludur. Meksika Hariciyesinde edindiğim dostlara bu hususta bazı namzet isimleri hazırlamalarını rica ettim. Bilvesile teyid-i ihtiram ederim Vekil Beyefendi hazretleri*”²¹.

İki ülke ilişkilerinin geliştirilmesi bakımından önemli tespit ve gözlemler içeren bu raporun ardından büyükelçinin önerisi dikkate alınmış olmalı ki ertesi yıl Tahsin Ömer Bey Meksico-City’ye maslahatgüzar olarak atanmıştır. 31 Mart 1935 tarihinde görevine başlayan Tahsin Ömer Bey, 30 Nisan 1935 tarihinde Hariciye Vekâleti’ne bir tahrirat göndererek Meksika Hariciyesi yetkilileriyle yaptığı görüşmeler hakkında bilgiler vermiştir.

Tahriratında, göreve başlamasından üç gün sonra Protokol Şefi Senor Vicente Velso Ganzales’in delaletiyle Hariciye Nazırı Senor Emilio Portse Gil’i ziyaret ettiğini belirten elçi, Nazır’ın, Meksika Hükümeti’nin Türkiye’ye bir maslahatgüzar veya ortaelçi atamayı düşündüğünü, bunun muhtemelen adı geçen protokol şefi olabileceğini, Ankara’daki hayat şartları ve iklim hakkında

²⁰ BCA, 30.10/267.802.28.

²¹ BCA, 30.10/267.802.28.

kendisinden bilgiler istediğini, Türk Milleti ve Atatürk hakkında takdirkarane beyanlarda bulunduğunu, Atatürk'ün yüksek deha, azim ve iradesiyle Türk milletinin kısa zamanda elde ettiği büyük başarılarından özlemle bahsettiğini ifade ettikten sonra, Nazır'a teşekkür edip Türk Milleti'nin de Meksika Milletine karşı dostane ve takdirkarane duygular beslemekte olduğunu, iki ülke arasında dostluk ve ekonomik ilişkilerin gelişip genişlemesi için çalışacağını bildirdiğini, son olarak Hariciye Müsteşarı, şube şefleri, yabancı elçi ve maslahatgüzarlarını da ziyaret ettiğini, özellikle ilk kez bir Türk diplomatla görüşüklerini söyleyerek Türkiye ve ilerleme çabaları hakkında açıklayıcı bilgiler isteyen Orta ve Güney Amerika elçilerine gereken bilgileri verdiğini, büyük bir alaka ile dinleyip memnuniyetlerini belirttiklerini bildirerek başkent Meksiko'da gördüğü hüsn-ü kabulden ve temaslarından çok memnun olduğunu vurgulamıştır²².

1947 yılından önce son kez iki görevle birlikte Meksika'da görevlendirilen Washington Büyükelçisi ise Hüseyin Ragıp Baydur olmuştur²³. Hariciye Bakanlığı'nın 12.2.1945 tarih ve 2812/26 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulu tarafından Meksika Elçiliğini de yürütmek üzere görevlendirilen Baydur'un görevi de 1947 yılında sona erince, 16.9.1947 tarihinden itibaren sadece Meksika'da görev yapmak üzere Başbakanlık Hususi Kalem Müdürü Vedit Uzgören Dışişleri Bakanlığı'nın 16.9.1947 tarih ve 101804/395 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulu tarafından Meksika Hükümeti nezdine Orta elçi olarak atanmıştır²⁴. 3 yıl görevde kalan Uzgören, Dışişleri Bakanlığı'nın 6.1.1950 tarih ve 88172/6 sayılı yazılı teklifi üzerine 13.1.1951 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla derecesiyle merkeze alınmıştır²⁵.

²² BCA; 30.10/129.926.13. Diplomatik temsil görevinin yanında kayıp kıta, Maya ve Aztek uygarlıklarıyla ilgili kültürel ve bilimsel çalışmalar da yapan Tahsin Ömer Bey, (sonradan Mayatepek soyadını almıştır) faaliyetlerini raporlar halinde Türkiye'ye göndermiştir. Bilgi için bkz. Kemal Şenoğlu, *Mayatepek Raporları Türk Tarih Tezi ve Mu Kıtası*, İstanbul, 2006, s.45-166.

²³ BCA, 30.18.01.02/107.101.19

²⁴ BCA, 30.18.01/114.60.12.

²⁵ BCA, 30.18.01.02/124.95.19. Meksiko Büyükelçiliği'nin Web sayfasında 1931 yılından günümüze Meksika'da görev yapan Türk diplomatlarının isimleri, görev başlangıç ve bitiş tarihleri kronolojik olarak verilmektedir. Liste için bkz.

Meksika'ya doğrudan elçi atanmasıyla birlikte elçilik için otomobil alınmasına ihtiyaç duyulmuş Bakanlar Kurulu, Dışişleri Bakanlığı'nın 26.9.1947 tarih ve 103240/411 sayılı yazılı teklifi üzerine 1.10.1947 tarihinde 5118 sayılı kanunun birinci maddesine istinaden Meksika Ortaelçiliği için alınacak otomobilin satın alma bedelini 12000 lira olarak belirlemiştir²⁶.

İki ülke arasında 1959 yılında yapılan görüşmeler sonunda Ortaelçiliklerin karşılıklı olarak Büyükelçiliğe çıkarılması hususunda mutabakata varılınca Bakanlar Kurulu 7.8.1959 tarihinde Meksiko Ortaelçiliğinin Büyükelçiliğe yükseltilmesini kararlaştırmıştır²⁷.

<http://meksika.be.mfa.gov.tr/MissionChiefHistory.aspx>. Ancak Büyükelçiliğin listesinde, Washington Büyükelçiliği görevi ile birlikte Meksika elçiliği görevini de yürüten diplomatlardan 3.4.1934 tarihinde görevlendirilen Mehmet Münir Bey'in, 12.2.1945 tarihinde görevlendirilen Hüseyin Ragıp Baydur'un, 1960 yılında tedviren görev yapan Turgut Bayar'ın isimleri yer almamaktadır. Meksiko Büyükelçiliği görevini tedviren yürütmekte iken Dışişleri Bakanlığı'nın 21 Haziran 1960 tarihli müzekkeresi ile merkeze alınması teklif edilen Birinci Sınıf Ortaelçi Turgut Bayar, 6 Temmuz 1960 tarihinde görev yerinden ayrılmasına rağmen Türkiye'ye dönmemiş, BCA, 30.11.1/284.2.10, Lef.1, (**Müşterek Kararnameler (Kronolojik) (1923-1975)**), İsviçre'de hastalandığına ve tedavi altına alındığına ilişkin İsviçre Zürih Üniversitesi Polikliniğinden alınan 4.8.1960 ve 8.8.1960 tarihli iki rapor göndermiştir. Bayar, 20 Temmuz 1960 tarih ve 59 sayılı kararname ile merkeze nakledilmiş ve raporları Sağlık ve Sosyal yardım Bakanlığı tarafından incelemeye alınmıştır. Bakanlık tarafından "böbrek hastalığı ve ruhi durumunun seyahatine mani olmadığı ve tedavisinin Türkiye'de mümkün bulunduğu" bildirilince kendisine yurda dönmesi hususunda Bern Büyükelçiliği aracılığı ile 11 Kasım 1961 tarihinde kesin tebligat gönderilmiştir. Kanuni süresi içinde yurda dönmeyerek memuriyet mahallinde göreve başlamayan Bayar, 1108 sayılı Maaş Kanunu'nun 4. maddesi hükümleri gereğince 11 Aralık 1960 tarihinden itibaren müstafi sayılmıştır. BCA, 30.11.1/284.2.10, Lef.2.

²⁶ BCA, 30.18.01/114.65.4

²⁷ BCA, 30.18.01/153.43.9.

2. Ekonomi, Ticaret, Eğitim ve Sağlık Alanında Yapılan İşbirliği Antlaşmaları

İki ülke arasındaki coğrafi uzaklığın çok yönlü ilişkilerin gelişmesinde engel oluşturmasına rağmen 1950’li yıllardan günümüze sınırlı da olsa ilişkilerin arttırılmasına yönelik adımların atıldığı, yeni işbirliği alanlarının üzerinde çalışıldığı görülmektedir.

Türk Hükümeti, 23-29-Ekim 1949 tarihleri arasında Meksika’da toplanacak olan XII. Askeri Tababet ve Eczacılık Kongresi’ne katılmak üzere Askeri Tıp Akademisi Hıfzıssıhha Profesörü Tuğgeneral Zeki Faik Ural ile Hayati Kimya Profesörü Tabip Albay Burhaneddin Toğan’ın görevlendirilmelerini kararlaştırmış²⁸, Meksika’da cumhurbaşkanlarının yeni göreve başlamaları nedeniyle yapılacak tören ve kutlamalarda Türkiye’yi temsil etmek üzere heyetler göndermeye başlamıştır²⁹. 1970’li ve 80’li yıllarda önemli sayılabilecek düzeyde ilişki ağı geliştirilememiş, 1980’li yılların başlarında

²⁸ BCA, 30.18.01.02/119.52.19.

²⁹ Türk Hükümeti, Meksika Cumhurbaşkanlığına seçilen Ekselans Dr. Adolfo Lopez Mateos’un iktidara geçişi münasebetiyle 27 Kasım-5 Aralık 1958 tarihleri arasında yapılacak merasimlerde, Cumhurbaşkanı ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini temsil etmek üzere Fevkalade Murahhas ve Büyükelçi sıfatıyla Cumhurbaşkanlığı Hususi Kalem Müdürü Faruk Berkol’un başkanlığında Protokol Genel Müdürü Veysel Versan, Cumhurbaşkanı Başyaveri Dz. Kurmay Albay Faik Taluy’dan oluşan bir heyetin Meksiko’ya gönderilmesini, BCA, 30.18.01/150.59.17, Meksika’nın 150. İstiklal yıldönümü nedeniyle 16 Eylül 1960 tarihinde yapılacak merasimlere Türkiye’yi temsilen Karakas Büyükelçisi Cemal Vafi’nin katılmasını, BCA, 30.18.01.02/156.12.19, yeni Meksika Cumhurbaşkanı Dr. Jose Lopez Portillo’nun göreve başlaması nedeniyle 29 Kasım-3 Aralık 1976 tarihleri arasında yapılacak görevi devralma törenine Türkiye’yi temsilen Devlet Bakanı Seyfi Öztürk ve eşi, Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürlüğü’nü Tedvire Memur Genel Sekreter Yardımcısı Büyükelçi Ali Binkaya ve Cumhurbaşkanlığı Jandarma Yaveri Jandarma Kıdemli Binbaşı İsmail Sinan’dan oluşan bir heyetin katılmasını kararlaştırmıştır BCA, 30.18.01.02/360.175.14.

Meksiko Büyükelçiliğine yönelik saldırılar yapılmaya başlanınca güvenlik önlemleri arttırılmıştır³⁰.

İki ülke arasında ilk yüksek düzeyli resmi ziyaret 1992 yılında yapılmıştır. Meksika Dışişleri Bakanı Fernando Solana tarafından Türkiye'ye yapılan ziyareti, ileriki yıllarda Başbakan ve Cumhurbaşkanı düzeyindeki ziyaretler izlemiştir. İkili ilişkilerin 1990'lı yıllardan itibaren yoğunluk kazandığını ifade etmek mümkündür. Ekonomi, Ticaret, Eğitim ve Sağlık Alanında Yapılan İşbirliği Antlaşmaları şunlardır:³¹

Bakanlar Kurulu kararıyla "Gelişme Yolundaki Ülkelerarası Ticaret Müzakerelerine Dair Protokol ve Ekleri"nin Türkiye ve Meksika arasında 29 Ağustos 1974 tarihinden itibaren yürürlüğe konulması³²,

2 Haziran 1992 tarihinde Ankara'da imzalanan 11 maddelik "Eğitim ve Kültürel İşbirliği Anlaşması"³³,

28 Eylül 1998 tarihinde Mexico City'de imzalanan 7 maddelik "Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması"³⁴,

³⁰ Meksiko Büyükelçiliğine 1983 yılının son haftalarında Molotof kokteyller atılmış, pek çok kez duvarlarına tehdit ve hakaret içeren sözler yazılmıştır. Diğer taraftan FBI ve diğer kaynaklardan alınan duyumlardan Latin Amerika'daki misyonlara tehditlerin arttığı anlaşıncı tek koruma görevlisi olan Meksiko Büyükelçiliği'nin takviye edilmesi önem kazanmıştır. Meksika mahalli polisinin korumasının da yeterli olmadığı görülünce İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü kadrosundan Polis Memuru Asım Yücel'in kazanılmış hak, aylık ve dereceleri üzerinden 7. derece kadro ile Meksika Büyükelçiliği Koruma Görevliliğine atanması kararlaştırılmış ve 9.4.1984 tarihinde atanmıştır. Dışişleri Bakanlığı'nın, gizlilik niteliği nedeniyle atama kararının Resmi Gazete'de yayınlanmaması isteği kabul edilince kararname yayınlanmamıştır. BCA, 30.11.1/589.13.19.

³¹ <http://ua.mfa.gov.tr/>

³² BCA, 30.18.01.02/320.64.8.

³³ Anlaşmanın metni için bkz. *Resmi Gazete*, Tarih, 20 Mart 1995, Sayı, 22223, s.1-6. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22264.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22264.pdf>

12 Ağustos 2003 tarihinde 8 maddelik “Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması”³⁵,

18 Mayıs 2010 tarihinde 8 maddelik “Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması”³⁶,

13 Ağustos 2010 tarihinde “Eğitim, Bilim, Kültür, Sanat, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Alanlarında İşbirliği Programı” ve “Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlar Konusunda İşbirliği Mutabakat Muhtırası”

COMEXI (Consejo Mexicano de Asuntos Internacionales) ile TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) arasında imzalanan Kültürel ve Akademik İşbirliği Anlaşması,

16-17 Aralık 2013 tarihinde Türkiye-Meksika 21. Yüzyıl İçin Stratejik İşbirliği ve Ortaklık Çerçevesi,

Bancomex-Eximbank Arasında İhracat Kredileri Alanında Mutabakat Muhtırası,

T.C. Başbakanlık Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (TYDTA) ile Birleşik Meksika Devletleri Promexico Arasında Mutabakat Zaptı,

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile Birleşik Meksika Devletleri Dışişleri Bakanlığı Arasında Bilim ve Teknolojide İşbirliği Mutabakat Zaptı,

³⁴ Anlaşmanın metni için bkz. *Resmi Gazete*, Tarih, 20 Aralık 1998, Sayı, 23559, s.67-78.

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23559.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23559.pdf>

³⁵ Anlaşmanın metni için bkz. *Resmi Gazete*, Tarih, 12 Ağustos 2003, Sayı, 25197. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030812.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030812.htm>

³⁶ Anlaşmanın metni için bkz. *Resmi Gazete*, Tarih, 4 Eylül 2010, Sayı, 27692. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/09/20100904.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/09/20100904.htm>

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı İle Birleşik Meksika Devletleri Dışişleri Bakanlığı Arasında Üst Düzey İki Uluslu Komisyon Kurulmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetiyle Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti Arasında Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım ve Bilgi Paylaşımı Anlaşması,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşması,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti arasında Örgütlü Suçlar ve Terörizmle Mücadelede İşbirliği Anlaşması,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti Arasında Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Uluslararası Ticaretiyle Mücadele Alanında İşbirliği Anlaşması,

Türkiye ve Meksika Arasında Serbest Ticaret Anlaşması Müzakerelerine İlişkin Çerçeve Belgesi,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma³⁷.

Ekonomik ilişkileri geliştirmek ve ticaret hacmini arttırmak amacıyla yapılan anlaşmalara rağmen Türkiye ile Meksika arasındaki ticari ilişkiler coğrafi uzaklık, nakliye maliyetinin yüksekliği, kolay bozulabilir ürünlerin

37<http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/Meksika/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-160582&contentTitle=Türkiye%20ile%20Ticaret&>.

*taşınmasındaki zorluklar, iki ülkenin de benzer üretim ve ihracat portföyüne sahip olması, Türkiye'nin AB, Meksika'nın ABD pazarına odaklanması gibi nedenlerle beklenen düzeyde gelişmemiştir*³⁸.

Ancak, son yıllarda ortaya çıkan bölgesel ve bölgelerarası gelişmeler, bu iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini zorunlu hale getirmiş, Meksika, Türkiye'nin ihracat pazarları arasında 88. sırada olmasına rağmen son yıllarda ihracat rakamlarında önemli sayılabilecek bir artış gözlenmiştir. 2006 yılında 402.723.000 dolar olan Türkiye-Meksika ticaret hacmi 2016 yılında 1,264 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin Meksika'dan ithalatı 2016 yılında 820.919.000 dolar iken Meksika'ya yaptığı toplam ihracat 443.738.000 dolar düzeyinde kalmıştır. İhracat kalemleri arasında araçlar, değerli metaller, makine ve teçhizat, kauçuk, demir ve çelik önemli yer almıştır. Meksika'nın Türkiye'nin ithalatındaki payı ihracatta olduğundan çok daha büyüktür. Meksika pazarı, Türkiye'nin ithalat yaptığı pazarlar arasında 42. sırada yer almaktadır. İthalat kategorileri arasında motorlu araçlar, elektrikli makine ve teçhizat, televizyon ve ses kayıt makineleri, yedek parça, plastik malzemeler, canlı hayvan, optik, medikal ve fotoğraf malzemeleri önemli yer tutmaktadır. Meksika'nın Türkiye üzerinden Ortadoğu, Orta Asya ve Afrika pazarlarına açılma hedefinin ekonomik ve ticari ilişkilerin artmasında ne kadar etkili olacağı da zaman içinde anlaşılacaktır³⁹.

Sonuç

Geçmiş Osmanlı dönemine uzanan Türkiye-Meksika ilişkileri, Milli Mücadele'nin ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti döneminde karşılıklı güven ve dostluk, tam karşılıklılık, içişlerine karışmama, ulusal sınırlara ve egemenliğe saygı ilkeleri doğrultusunda yeni bir anlayışla geliştirilip sürdürülmeye çalışılmıştır. Yurtta Barış, Dünyada Barış ilkesiyle Türkiye'ye

³⁸[³⁹\[77\]\(http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/Meksika/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-160582&contentTitle=Türkiye%20ile%20Ticaret&Özel. a.g.m, s.22-26;</p></div><div data-bbox=\)](http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/Meksika/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-160582&contentTitle=Türkiye%20ile%20Ticaret&Özel. a.g.m, s.22-23.</p></div><div data-bbox=)

binlerce mil uzaklıktaki ülkelerle dahi ikili ilişkilerini geliştirmeye ve güçlendirmeye çalışan Türkiye Cumhuriyeti, Meksika ile de ekonomik, ticari, siyasi ve kültürel antlaşmalar yaparak uluslararası politikada saygın bir aktör olma yolunda ilerlemiştir. Ancak iki ülke arasındaki coğrafi uzaklığın getirdiği yüksek navul maliyeti, üretim benzerliği, serbest ticaret antlaşmasının gecikmesi, farklı piyasalara yönelim gibi nedenler ekonomik ve ticari ilişkiler grafiğinin beklenen düzeyde yükselmesinde engel oluşturmuş, çok yönlü ilişkilere 1990'lı yıllara kadar hatırı sayılır bir ivme kazandırılmamıştır.

1990'lardan itibaren küreselleşmenin hızlanması, ulaşım ve telekomünikasyon hizmetlerinin farklı bir boyut kazanması, ticari pazarların daralması vb. birçok neden Türkiye'yi de uzak pazarlar aramaya sevk edince, diğer Latin Amerika ülkeleriyle olduğu gibi Meksika ile de çok yönlü ilişkilere özel bir önem atfedilmeye başlanmıştır. İki ülke arasında imzalanan antlaşmaların ve mutabakat zaptlarının büyük bölümünün son 30 yıl içinde yoğunlaşması verilen önemi göstermektedir. Meksika'nın, Türkiye üzerinden Ortadoğu, Orta Asya ve Afrika pazarlarına ulaşmaya çalışması da küçülen dünya pazarında küreselleşen ekonominin güçleştirdiği koşulların etkisinin azaltılmasında uzaklığa rağmen işbirliğini yoğunlaştırmanın ne denli zorunlu olduğunu ortaya koyması bakımından önemlidir.

Kaynakça

a. Arşiv Belgeleri

BCA, 30.18.01/23.21.18, (*Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Bakanlar Kurulu Kararları, 1920-1975*).

BCA, 30.18.01/26.62.17.

BCA, 30.18.01.02/20.40.7.

BCA, 30.18.01.02/43.17.11.

BCA, 30.18.01.02/107.101.19

BCA, 30.18.01/114.60.12.

BCA, 30.18.01.02/124.95.19.

BCA, 30.18.01/114.65.4.

BCA, 30.18.01/153.43.9.

BCA, 30.18.01.02/119.52.19.

BCA, 30.18.01/150.59.17.

BCA, 30.18.01.02/156.12.19.

BCA, 30.18.01.02/360.175.14.

BCA, 30.18.01.02/320.64.8.

BCA, 30.11.1/284.2.10, *(Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Müşterek Kararnameler (Kronolojik) (1923-1975)).*

BCA, 30.11.1/589.13.19.

BCA, 30.10/207.412.10, *(Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Başbakanlık Muamelât Genel Müdürlüğü Evrakı 1920-1951).*

BCA, 30.10/207.412.10.

BCA, 30.10/267.802.28.

BCA; 30.10/129.926.13.

BCA; 30.10/131.938.4.

b. Kitap ve Makaleler

Armaoğlu, Fahir; *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi (Cilt1-2:1914-1995)*, İstanbul, 2005.

Özel, Işık; “Ekonomik Küreselleşme Sürecinde Türkiye-Meksika İlişkileri”, *Analiz*, (Şubat 2015), Sayı, 116, s.1-26.

Soysal, İsmail; *Tarihçeleri ve Açıklamaları İle Birlikte Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları I. Cilt (1920-1945)*, TTK Yay., Ankara, 1989.

Şenoğlu, Kemal; *Mayatepek Raporları Türk Tarih Tezi ve Mu Kıtası*, İstanbul, 2006.

Temel, Mehmet; *XIX. ve XX. Yüzyılda Osmanlı-Latin Amerika İlişkileri*, İstanbul, 2004.

Yurtaydın, Erkan; “Osmanlı İmparatorluğu İle Meksika İlişkilerinin Başlangıcı”, Mehmet Necati Kutlu ve diğerleri...*Osmanlı İmparatorluğu-Latin Amerika (Başlangıç Dönemi)*, Ankara, 2012, s.119-273.

c. İnternet Kaynakları

Resmi Gazete, 12 Kanun-u sâni 1928, Sayı, 786.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/786.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/786.pdf>

Resmi Gazete, Tarih, 20 Mart 1995, Sayı, 22223, s.1-6.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22264.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22264.pdf>

Resmi Gazete, Tarih, 20 Aralık 1998, Sayı, 23559, s.67-78.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23559.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23559.pdf>

Resmi Gazete, Tarih, 12 Ağustos 2003, Sayı, 25197.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030812.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030812.htm>

Resmi Gazete, Tarih, 4 Eylül 2010, Sayı, 27692.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/09/20100904.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/09/20100904.html>

<http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/Meksika/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-160582&contentTitle=Türkiye%20ile%20Ticaret&>

<http://ua.mfa.gov.tr/>

<http://meksika.be.mfa.gov.tr/MissionChiefHistory.aspx>

http://file.setav.org/Files/Pdf/20150210115921_turkiye-meksika-iliskileri-pdf